

KOEN VAN DER GAAST

ANNEMIEK DE LOOZE

CASPER GELDERBLOM

ROEL BECKER

RAPPORT VAN DE JURY

De Banning Vereniging wil een platform bieden voor reflectie over de wezenlijke debatten van dit moment. Een van de kernvragen op dit moment is wat ons betreft de vraag naar een rechtvaardige klimaattransitie en daar ging onze essaywedstrijd deze keer over.

Klimaatrechtvaardigheid is een term die gebruikt wordt om klimaatverandering te duiden als een ethische, politieke en juridische kwestie. Rechtvaardig klimaatbeleid goed vormgeven is een van de lastige taken van de politiek op dit moment. Daarom stelden we de vraag aan een nieuwe generatie: Wat mogen we verwachten van onze overheid? Wat moeten we zo snel mogelijk doen en wat juist niet?

Deze vragen leidden tot zeer verschillende inzendingen en reflecties. De jury heeft op basis van verschillende criteria deze stukken beoordeeld en uiteindelijk vier essayisten genomineerd. U heeft net al van ze gehoord. Op volgorde van binnenkomst waren dat:

- Het vergeten verhaal van klimaatrechtvaardigheid*
Door Koen van der Gaast
- Samen op zoek*
Door Annemiek de Looze
- Richting klimaatrechtvaardigheid, met rood-groene verenpracht*
Door Casper Gelderblom
- Een unieke dialoog*
Door Roel Becker

Koen van der Gaast wijst op 'het gevaar van het enige verhaal'. Veel verhalen over voorspoed en vooruitgang gaan gepaard met een tweede verhaal van uitbuiting en onteigening. Door kolonisatie en imperialisme is er een enorme netto afdracht van rijkdommen van het Mondiale Zuiden naar het Mondiale Noorden, die tot vandaag doorgaat en o.a. de klimaatproblematiek veroorzaakt. Gelukkig biedt de ontgroeibeweging een oplossingsrichting om deze houdgreep te doorbreken en klimaatrechtvaardigheid te realiseren. Veel moeilijker dan bedenken wat moet gebeuren, is bedenken hoe dit politiek georganiseerd kan worden. Via een pleidooi voor links populisme en deliberatieve democratie komt de auteur uit bij basisvrijheden en voorzieningen waarmee de ongelijkheid kleiner wordt en uitbuiting kan worden tegengegaan. Dan kunnen we ook dit vergeten verhaal verplaatsen naar de geschiedenisboeken waar het thuishoort.

De jury waardeert de mooie vertellende stijl met herkenbare anekdotes. Er wordt een goede poging gewaagd om het klassieke internationaal-marxistische verhaal over machtsongelijkheid, toegang tot hulpbronnen en uitbuiting op internationale schaal te koppelen aan klimaatontrechtvaardigheid. Zo worden de fundamenteën van de groene en sociaaldemocratische bewegingen aan elkaar gekoppeld. Hiermee wordt een zaadje geplant dat wel nog verder moet worden doorontwikkeld. Als de oplossingsrichtingen van de ontgroeibeweging, links populisme en deliberatieve democratie

verder waren uitgewerkt, denkt de jury dat het verhaal meer zou kunnen inspireren om bij te dragen aan klimaatrechtvaardigheid.

Annemiek de Looze schreef een echt personalistisch stuk waar veel mensen zich in zullen herkennen. Is het wel eerlijk om de verantwoordelijkheid en druk van het zoeken naar oplossingen voor klimaat-onrechtvaardigheid neer te leggen bij de nieuwe generatie? Wat als je geen oplossingen of baanbrekende ideeën hebt? Wat als je je zorgen maakt, maar ook inziet dat andere mensen veel grotere problemen hebben dan jij? Een rechtvaardig systeem is moeilijk te duiden. De jury was getroffen door de metafoor van de rechtvaardigheidspuzzel, waar we langzaam meer stukjes aanleggen en meer mensen uitnodigen om mee te doen.

De jury was geraakt door de kwetsbaarheid waarmee dit essay is geschreven. Het is mooi en zuiver geformuleerd en geeft goed weer hoe je naar deze problematiek kunt kijken als je geen deskundige bent. Het biedt een beperkt handelingsperspectief en heeft geen systeembenadering, maar heeft ook geen pretentie. Het duidt waar we vandaag de dag staan als samenleving op erg creatieve wijze, met een soms bijna poëtische schrijfstijl. De persoonlijke benadering past volgens de jury uitstekend bij de Banning Vereniging.

Hoewel de inhoud minder wordt uitgewerkt, inspireert het tot verder nadenken en verdient het gelezen te worden.

Casper Gelderblom pleit voor democratisch eco-socialisme als werkbaar alternatief voor klimaatonrechtvaardigheid. Om het probleem werkelijk aan te pakken, moeten we inzoomen op de machtsstructuren en dit essay doet dat door te kijken naar Heerlen,

hoofdstad van de Mijnstreek, dat begin 20^e eeuw met zijn steenkoolmijnen nog een energietransitie aanvoerde, en nu nationaal koploper energiearmoede werd. Via de conclusie dat klimaatrechtvaardigheid een postkapitalistische doelstelling is en enkel te bereiken is door de markt in te bedden in democratische politiek, wordt er ook gekeken naar oplossingen. In de winter van 2022 richtte Heerlen een regionaal 'Verbond voor Energierechtvaardigheid' op met drie doelen: een betaalbare energierekening, een leefbare woonkamertemperatuur en een houdbare ecologische voetafdruk. Met resultaat: per huishouden honderden euro's minder naar de energierekening, en duizenden kilowattuur minder energieverbruik als milieuwinst.

De jury was onder de indruk van de solide ideologische basis en het gebruik van verschillende abstractieniveaus. De koppeling van het internationale systeem met de lokale effecten hiervan, belicht zowel het systeem als het gevoel en is inspirerend. Ook de focus op herverdeling tussen arbeid en kapitaal werd gewaardeerd. Een aantal stappen in de redentie zijn erg grote sprongen, waardoor de argumentatie her en der incompleet aanvoelt. Het essay belicht een van de elementen van klimaatrechtvaardigheid en dit had duidelijker benoemd kunnen worden. Met een grote lokale focus had de jury het interessant gevonden als de uitspraak van de vermaarde PVDA-senator over 'carboonkolonisatie' verder was toegelicht. Het essay werkt zowel het probleem als de oplossing op zowel theoretische als concrete wijze uit. Dit stemt hoopvol.

Roel Becker stelt dat de verhouding tussen het klimaatprobleem en rechtvaardigheid

ingewikkelder is dan bij andere crises. Politiek lost problemen op, via een combinatie van technische expertise en ideologische pluriformiteit. In de meeste maatschappelijke problemen bestaat duidelijk aan een van de twee de grootste behoeften, maar bij klimaatproblematiek is de technische dimensie per definitie ideologisch, en de ideologische per definitie technisch. Klimaatrechtvaardigheid vereist daarmee een nieuw, genuanceerder perspectief op de verhouding tussen staatsmachten onderling en de samenleving: een van continue dialoog. Het geeft regering, parlement en samenleving een essentiële rol, maar steeds een andere dan die zij normaal spelen. Geen concrete maatregelen, maar het continue aandacht vragen, en vervolgens kritisch controleren of met die aandacht genoeg gebeurt.

Het essay sluit goed aan bij de problematiek en is een mooi appèl op een collectivistische inslag en de sociaaldemocratie. De geboden oplossing is ingewikkeld. Hoewel de schrijver de democratie niet buitenspel wil zetten, lijkt het essay dit soms toch te bepleiten. De gezochte balans tussen bescheidenheid en ambitie is interessant. Het verhaal is beschrijvend en dat laat de vervolgstappen wat ongrijpbaar. Met een prikkelende conclusie had het scherper kunnen worden. De juryleden bekroop soms het gevoel dat ze snappen wat er wordt bedoeld, maar dat ze daarvoor een aantal zaken zelf moeten invullen. Er zitten echter een aantal stellingnames in het essay die niet overtuigend onderbouwd worden. Het raakt aan fundamentele vragen en afwegingen en dat vormt een interessante dilemmaschets.

De winnaar

De Banning Prijs 2024 gaat naar het essay dat volgens de jury de sociaaldemocratische beweging op dit moment het meest te bieden heeft. In een tijd waarin velen over elkaar heen buitelen om vooral te vertellen hoe het niet moet, is het verfrissend een auteur te lezen die oplossingen biedt die zowel praktisch als doordacht zijn. In het essay van Casper Gelderblom vinden we een aantal elementen terug van die oplossingsrichting. Allereerst pleit hij ervoor veel aandacht te schenken aan onrechtvaardige sociale machtsstructuren. Hij staat hiermee in een oeroude socialistische traditie om goed te kijken naar waar de macht ligt, waar het gaat om het verbeteren – of verslechteren – van de leefsituatie van sociaal achtergestelden.

Hij beperkt zich dan ook niet tot Nederland, ook wanneer hij terugblikkt op de geschiedenis van de mijnbouw in Heerlen. Dat hij niet bij dit verleden blijft staan en er lessen uittrekt voor zijn stellingname in het essay betekent dat hij goed gefundeerd een perspectief voor heden en toekomst wil bieden. Hij schroomt daarbij niet om niet alleen in te gaan op praktische

mogelijkheden om sociaal-economische achtergestelden te bereiken met concrete energiebesparingsmaatregelen maar gaat wezenlijk verder. Zo benoemt hij dat de erfopvolgers van de Mijnbedrijven die flinke financiële compensatiemaatregelen van de regering in hun zak hebben kunnen gestoken, of hebben kunnen investeren in offshore fossiele brandstoffenexploitatie, nog steeds een verplichting hebben te helpen bij een eerlijke transitie.

De Banning Prijs 2024 gaat naar Casper Gelderblom voor zijn essay *Richting klimaatrechtvaardigheid, met rood-groene verenpracht*.

Van harte gefeliciteerd!

De jury

Op 21 februari heeft Casper Gelderblom in Amsterdam de Banningprijs 2024 ontvangen uit handen van juryvoorzitter Mohammed Chahim. De prijs bestaat uit een geldbedrag van 1000 euro. De overige genomineerden Koen van der Gaast, Annemieke Loozen en Roel Becker ontvangen elk 250 euro.

De jury ontving alle essays kort nadat zij waren ingezonden geanonimiseerd. Pas nadat de jury na haar beraadslaging in unanimitieit kwam tot de vier genomineerden en de uiteindelijke winnaar is bekendgemaakt wie de auteurs van de afzonderlijke essays waren. Alleen bij de ambtelijk secretaris waren de namen bekend, zij heeft daarom slechts als toehoorder en notulist aan de beraadslagingen deelgenomen en had geen stem in de uiteindelijke keuze van de genomineerden of de winnaar.

De jury van de Banningprijs 2024 bestond uit:

Mohammed Chahim, Voorzitter

Janneke Holman, redacteur *Socialisme&Democratie*

Chantal Robbe, Banning Vereniging

Freek Bruning, Woodbrookers Barchem

Barend Wind, Winnaar Banningprijs 2022

Lianne Schuurin, Ambtelijk secretaris Banning Vereniging
